

AT KONFERENCE 2016

SMRT A UMÍRÁNÍ V KONTEXTU ADIKTOLOGIE

3. 5. 2016 | KONGRES HOTEL JEZERKA

O SMRTI A UMÍRÁNÍ

V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI

- vývoj (role náboženství x sekularizace)
- konzumní společnost realitu konečnosti života popírá, vytěsňuje nebo přechází
- rozvoj hospicového hnutí > pozvolná detabuizace smrti a umírání ve společnosti
- přetrvává tabuizace truchlení
- pohřby bez obřadu > důsledky absence pohřebních rituálů

ZTRÁTA BLÍZKÉHO ČLOVĚKA

PROŽÍVÁNÍ POZŮSTALÝCH

- zármutek je nevyhnutelná, přirozená a spontánní reakce na ztrátu
- proces truchlení - vždy vysoce individuální reakce
- okolnosti úmrtí jsou významnou proměnou v procesu truchlení (přirozená smrt x nepřirozená smrt)

„Pokud se rozloučení se zesnulým správně neprovede, stísněnost přetrvává jako špatně vytržený kořen plevelu.“

(Bernard Werber)

- komplikovaný x nekomplikovaný zármutek

O SMRTI A UMÍRÁNÍ

V KONTEXTU ADIKTOLOGIE

V jakých situacích se s tímto tématem můžeme setkat?

- klientovi zemře blízká osoba
- úmrtí uživatele drog (klienta)
- hraniční zážitky se smrtí
- rezistence klienta k léčbě (doprovázení ke smrti)
- přidružená život ohrožující onemocnění
- mé vlastní ztráty, příp. kolegy

KLIENTOVI ZEMŘE BLÍZKÁ OSOBA

- úmrtí v rodině, partnera nebo kamaráda na ulici
- perinatální ztráty uživatelék drog
 - závislost jako důsledek nezpracovaného zármutku
 - iatrogenní závislosti
 - úmrtí blízkého při již rozvinuté závislosti
 - ztráta blízkého jako důvod pro relaps
- co je důležité v kontaktu s klientem (pozůstalým)?

ÚMRTÍ UŽIVATELE DROG

MORTALITA UŽIVATELŮ DROG

- většina úmrtí je předčasných a lze jim zabránit
- přímá drogová úmrtí (smrtelná předávkování drogou)
- nepřímá drogová úmrtí (za přítomnosti drog)
 - úmrtí při dopravních nehodách
 - úmrtí v důsledku psychiatrické komorbidity
 - sebevražda (deprese), sebezabití (psychóza)
 - úmrtí v důsledku somatické komorbidity
 - především infekční onemocnění, selhání organismu

- nejčastěji alkohol, opioidy a různé kombinace
- v EU ročně kolem 7500 případů předávkování NNL
 - na vzestupu jsou úmrtí v souvislosti užíváním NSD

obecný registr mortality v ČR za rok 2014:

- 48 případů předávkování NNL
 - 322 případů předávkování etanolem (7 smrtelných otrav metanolem)
-
- vztah mezi sebevraždou a smrtelným předávkováním?

DOPRAVNÍ NEHODOVOST

MORTALITA UŽIVATELŮ DROG

- řízení pod vlivem návykových látek je spojováno s vyšším rizikem stát se součástí dopravní nehody
 - podíl usmrcených při DN zaviněných pod vlivem alkoholu se v posledních letech zvyšuje (na 10 % v roce 2014)
 - podíl usmrcených při DN zaviněných pod vlivem NNL je řádově nižší (asi 1 %), nejčastěji metamfetamin

- v důsledku dopravních nehod umírají především uživatelé drog s nižším věkem

SEBEVRAŽDA

MORTALITA UŽIVATELŮ DROG

- v ČR kolem 1500 osob ročně (1,4 %)
- statistiky jsou zpravidla podhodnoceny, otázkou zůstává vztah mezi nehodou a sebevraždou
- sebevražda je nejčastější příčinou úmrtí u lidí, kteří zneužívají drogy nebo alkohol (Stenbacka et al., 2010)
- roční prevalence pokusu o sebevraždu u závislých uživatelů drog je srovnatelná s celoživotní prevalencí v obecné populaci

ÚMRTÍ UŽIVATELE DROG

V PÉČI ADIKTOLOGICKÝCH SLUŽEB

dopad na rodinu

- jedná se o stigmatizující úmrtí, které znemožňuje pozůstalým sdílet svoji zkušenost a čerpat podporu okolí
- Disenfranchised Grief (Doka, 1989)
- může se objevit také silná ambivalence ke ztrátě v důsledku napjatých vztahů a konfliktů v rodině

Měli by adiktologické služby oslovovat tuto skupinu?

ÚMRTÍ UŽIVATELE DROG

V PÉČI ADIKTOLOGICKÝCH SLUŽEB

dopad na pracovníky

- ❑ život pracovníků je s životy klientů velmi spjatý
- ❑ vytváříme s našimi klienty autentické vztahy, a proto prožíváme autenticky také ztrátu klienta
- ❑ ovlivnění pracovníka na osobní i profesní rovině
- ❑ důsledky nezpracovaného zármutku

dopad na ostatní klienty programu

- ❑ iniciace smutečního nebo vzpomínkového rituálu

PREVALENCE ÚMRTÍ KLIENTA

V PRAXI POMÁHAJÍCÍCH PRACOVNÍKŮ

- 1/3 až 1/2 pracovníků zažije v průběhu své profesní kariéry úmrtí klienta (McAdams & Foster, 2000)
- 50 % pracovníků uvádí zkušenost s tím, že se některý z jejich klientů pokusil o sebevraždu
 - 30 % má zkušenost s dokonanou sebevraždou klienta
- nejčastější příčinou úmrtí klienta v praxi pracovníků adiktologických služeb je sebevražda (24 %)
- desatero doporučení od kolegů, kteří se ve své praxi setkali s úmrtím klienta (vlastní výzkum)

- od 1. 1. 2014
- komplexní poradenství
 - krizová intervence, emocionální podpora
 - krátkodobá podpůrná terapie
 - pomoc s organizací pohřbu a při jednání s úřady
 - zprostředkování navazující služby
- pomáhá nejen pozůstalým, ale nabízí i poradenskou a konzultační činnost pro pracovníky v pomáhajících profesích

ZDROJE

- Doka, K. (1989). *Disenfranchised Grief: Recognizing Hidden Sorrow*. Lexington, MA: Lexington Books.
- EMCDDA (2011). *Mortality Related to Drug Use in Europe: Public Health Implications*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Kastová, V. (2015). *Truchlení: Fáze a šance psychického procesu*. Praha: Portál.
- McAdams, C. & Foster, V. (2000). Client Suicide: Its Frequency and Impact on Counselors. *Journal of Mental Health Counseling*.
- NMS (2015). *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2014*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Pešek, M. (dosud nepublikováno). Úmrtí klienta a způsob zpracování ztráty u pracovníků adiktologických služeb. Rigorózní práce.
- Sanders, M. (2009). *Blending Grief Therapy with Addiction Recovery: What to Do when Your Client Suffers a Loss in Recovery*.
- Stenbacka, M. et al. (2010). Mortality and Cause of Death Among 1705 Illicit Drug Users: A 37 Year Follow up. *Drug and Alcohol Review*.
- Špatenková, N. (2014). *O posledních věcech člověka*. Praha: Galén.
- Ting, L. et al. (2008). Available Supports and Coping Behaviors of Mental Health Social Workers Following Fatal and Nonfatal Client Suicidal Behaviors. *Social Work*.